

ב וכן עיקר. וכן נהגו כפוחא (לבוש סימן מקמט): ג ורא שמועו. זהו משנה שאינה לריכה, דלעולם אין ראש חדש אב באחד בשנת: ד ויש אומרים שאין להפסיק בו, וכן כתב באר שבע דף נ"ח (סוטה מא, א ד"ה ואין) שיש לבטל מנהג הדולגים, עיין סימן תרפ"ד סוף סעיף ג' (עיין סימן קמ"ד סעיף ג'): ה וכן אם היה התנוה וכו'. וכן או אומרים מקלמט שיש אש"ש וישעיה סא, י: ו וראשי הדישים. ואם חתם בשל שבת לצד כמבטי במשנה מה דינו (כנסת הגדולה הג"ע). ועיין סימן רס"ח סעיף ד' וס"ק ה' וסימן (הכ"ו) [מס' א] סעיף א' וס"ק ג':

תכו נשים פטורות, למלות עשה שהומן גרמא הוא. ואף על גב דהס מקיימות כל מלות עשה כגון סוכה, מכל מקום מלות זו אין מקיימים מפני שהס גרמו פגם הלכנה (שלי"ה) ענין מה שהומן עין קדושה אומ"ח), עיין מה שכתבתי

חורש: הגה ד' [א] ויש אומרים שאין להפסיק לנציה ואין אומרים רק הפטרת ראש חדש וכן נוהגין [ב] אצל אס ההפטרות בלוחות נציה עושין כן ה' וכן אס היה תמונה בראש חדש או בשאר שנתו [ג] שאין דומין ההפטרות:

ד ראש חדש שחל להיות בשבת כולל במוסף בברכה רביעית שבת וראש חדש [ד] וחותרם מקדש השבת וישראל [ו] וראשי הדישים:

סוף סימן נ"ו. ובסנהדרין פרק ה' [מב, א] אמרין על ברכת הלכנה (הני) [האין] נשי דידן נמי מברכי, משמע קלמ דמברכין, ואפשר ללאו דוקא נשים, אלא לישנא בעלמא קנטו. [א] סומא חייב לקדש הלכנה (רש"ל במשנה סימן עו): א וזרחת. שמהא ורימתה ניכרת על גבי קרקע (מטוה משה סימן קלמ, בשם שלטי גבורים על המדברי בדמות רמו קפט אומ"ח), עיין ריש סימן מקמ"ב [בהגה]. לר"ך שלא יהיה [א] מסך מצדיל דינו לבין הלכנה, אלא אס כן הוא דבר זך שהלכנה נראית ממנו שיוכל להכיר דברים הנכרים לאור הלכנה (עיין סוף סימן זה). והוא הדין אס נחכסה בעצים, אצל אס נחכסה בעב דק וקלוט מבדך, ואס התחיל לבדך ונחכסה גומר הכרחה [ב] (רדב"ז חלק א' קנ"ו ח"א סימן שמה, כנסת הגדולה הג"ע). משמע כשיודע שתחכסה חקף לא יתחיל לבדך:

א אצל ראש חדש אב באחד בשבת מפטירין שמעו [ירמיה ג, ד - כה; ג, ד] [א] ויש אומרים השמים כסא"י ב' א"ב) וכן עיקר נמקום שאין מנהג [א] ואס אירע ראש חדש בארבע פרשיות מפטירין בשל פרשה ועיין לקמן סימן תרפ"ה [א]:

ב אין מוכידין של ראש חדש בברכות ההפטרות כלל [א]:

ג ראש חודש שחל להיות באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן: גמחר החדש [שמול"א, ב, יח - מנ:] [הגה:] ואין דומין ענינה סעורה ג' (א) ולא שמעו משום מחל דהס: [א] ואם ראש חודש שני ימים שבת ויום ראשון מפטירין השמים כסא"י ונוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרות ויאמר לו יהונתן לומר שמחר גם כן הוא ראש

ד. מימלא דכך גדל אמר רב שבת כד, א: ה. שם בגמרא (מגילה נא, ב): ו. כ"י נ"ה וכו' [א] בשם חמו"ר י"ח י"ח ס"ע: ז. כ"י [א]: ח. כ"י נ"ה לעיל סעיף א' [א]: ט. חוספות נציה י, א ד"ה אין וכו' [א] [א] א סוף ד"ה ממחיל מהא דלוחותיה לוי לרבי בדמות דף מ"ט [א]: תכו א. מימלא דכך יהודה סנהדרין דף מ"ב [א]; ר"ף ברטמ כה, ב):

ציונים לרמ"א

- א. אבודרהם [עמוד עג] ומדברי פרק בני העיר [שם כהנ"ה לראשונה] ומנהגים [מנהג אב עמוד עג]:
- ב. תרומת הדין סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק [סימן עט עמוד עג הגה ה"ז]:
- ג. מנהגים [מנהג כל השנה עמוד קנד]:
- ד. סעיף א: מנהגים [מנהג אלול עמוד טא; מהרא"ק שם הגה עמוד עג]:
- ה. דרכי משה סוף אות ב:
- ו. תרומת הדין סימן כ' ופסקיו [שם ח"ג] סימן צ"ד:
- ז. דרכי משה סוף סימן תכו: אגור [סימן מקל"א]:

סימן תכו

[א] ברכת הלכנה וזמנה. וכו' ד' סעיפים:

א הרואה לבנה בחודשה מברך [א] אשר במאמרו ברא שחקים וכו': הגה [א] ואין לקדש החדש אלא בלילה צעם שהלכנה א וזרחת [א] ונהנין מאורה:

דרך י"ח למהריק"ש

יש פניה א התחיל לבדך וכפה העין גומר הכרחה, רדב"ז סימן י"א דין א' [ח"א סימן עמ"ח]: [שם] (גד) הרואה וכו'. מקדוק אומ"ח [א] הרואה נראה דקומא לכו מנכך, ועיין סימן י"א דין י"ג: ב"ה נוסחת ההלמוד שיש ושממים לעשות לזן קונס:

שערי תשובה

תכה (ב) וכן עיקר בו, וברגול מרכבה [אוצר מפרשים ס"ק א] כתב שבפראג נוהגין להפטיר שמעו, ועיין באליה רבה סימן תקמ"ט: (ד) שאין דוחין בו. עיין באר היטב. ועיין ביאור הדברים ביד אפרים:

תכו (א) הרואה לבנה בחודשה בו, כתב בספר החינוך סימן ה"ג יורדי הים אין מפליגין [עז] אחר חמשה ימים לחייושה, ונוהגין שלא להקפו סמוך לחייושה, והפשתן שימצא במשרה או בחוף הירדה לבלש בחודש הלכנה לוקח, וכמה מלאכות צריך שמירה שלא לעשות בעת שהלכנה מחודשת, ע"ש, והביאו ברכי יוסף [אומ"ח]. ועיין באר היטב [ס"ק א] בשם דבר שמואל, ועיין שם שמבואר מדבריו שאין זה רק לכתחלה יש לחוש לספק שמא מתוך בהירות האספקלריא מזהיר בו דמות לבנה, אך אם אנשים מבחוץ רואים הלכנה עצמה ומעירים לו עליו שפיר מברך, כיון שודיחת הלכנה ניכרת לכל באותו זמן, ומכל שכן להרש"ל [ש"ת סימן עז] דגם סומא יברך, ע"ש. ועיין בשו"ת שבות יעקב חלק א' סימן קכ"ו לענין לראות בחליצה על ידי בחי עינים שקורין ברילין, שהביא שם דברי הדבר שמואל, וכתב דאין ראה מההיא דראש השנה [נכ, א] דמיידי שלא ראה אותה בעובי הרקיע, אבל הרואה דרך עשית לרקיע ורואה הלכנה הוי ראה ממש ומברך, ואולי הדבר שמואל מיידי שלא ראה רק חך האספקלריא או (מזוכיות) [בזכותיה] ולא בעובי הרקיע ממש. ולענין דראי דבהכי מיידי, שאז יש שייכות לומר שמא הוא עיגול עב לבן, אבל כשרואה דרך חלון לרקיע ורואה צורת הלכנה ברקיע דרך הזכוכית ליכא למטעי כלל. ונראה פשוט דמי שרואה על ידי בחי עינים שהוא יכול לברך אפילו אם קמו עיניו מלואות בלא בחי עינים. שהרי למהרש"ל אפילו סומא ירד

באר היטב

(ג) ורא שמועו. זהו משנה שאינה לריכה, דלעולם אין ראש חדש אב באחד בשנת, [מ"א ס"ק ג]: (ד) שאין דוחין. ולא אומרים מקלמט שיש אש"ש, מ"א [ס"ק ה]: (ה) וראשי. ואם חתם בשל שבת לצד יאל נחפלה ולא בקידוש ביום טוב, ערבי פסחים דף קי"ז [ע"ב]. ועיין מ"א סימן תפ"ו ס"ק ב':

תכו (א) ונהנין. שזריחתה ניכרת על גבי הקרקע. ולא יאל מסך מצדיל דינו לבין הלכנה, אלא אס כן הוא דבר זך שהלכנה נראית ממנו שיוכל להכיר דברים הנכרים לאור הלכנה, עיין סוף סימן זה. והוא הדין אס נחכסה בעצים, אצל אס נחכסה בעב דק וקלוט מבדך, ואס התחיל לבדך ונחכסה גומר הכרחה, רדב"ז חלק א' סימן קנ"ו ונכסת הגדולה. משמע בדיעבד, משמע כשיודע שתחכסה מיכף לא יתחיל לבדך, מ"א [ס"ק א]. ועיין במשנה דבר שמואל סימן רמ"ב שכתב דהרואה לבנה מתוך אספקלריא או מראה של זכוכית שאין לבדך עליה, ע"ש באורך. מה שאין הנשים נוהגות לקדש הלכנה אף על גב דהן מקיימות כמה מלות עשה שהומן גרמא, מפני שהס גרמו פגם הלכנה, מ"א [ריש הסיומן] בשם שלי"ה, ע"ש. ועיין עוד טעם אחר בשמות יעקב חלק ב' סימן י"א. סומא חייב לקדש הלכנה, רש"ל במשנה, מ"א [שם]. נכסת אחר שאלה נראית הלכנה ולא קידושה הלכנה בלוחות חדש, וגור רב אחד מעינים על זה. ואין לו על מה לסמוך. שנות יעקב חלק ב' סימן י"ד. ועיין סימן תק"פ ס"ק ט':

מכונת פריצתאון
הוצאת מפי ארון גולד
מכון ירושלים

ג ויש אומרים שאין להפסיק מנביא לנביא וכו'. כבר כתבתי בסימן קמ"ד סעיף ב' ליישב המנהג יע"ש:

ד וחזתם מקדש השבת וכו'. אע"ג דלפום ריהטא מההיא דפרק ב' דביצה [י, א] משמע שאין צריך לומר מקדש השבת וישראל והזמנים אלא כיום טוב אבל בחולו של מועד ובראש חודש ליכא מאן דאמר הכי, מכל מקום מראשכתיבין בפרק שלושה שאכלו [ברכות מט, א] דאזכריה לוי לרבי מקדש השבת וישראל וראשי חודשים, שמעינן דכי היכי דפליג רבי ביום טוב פליג נמי בחול המועד וראש חודש, כן כתבו המאור [ביצה ט, ב] ותוספות [שם י, א ד"ה אין] והר"ן ז"ל [שם ט, א ד"ה מתחיל] ובגירסתינו בפרק שלושה שאכלו לא מצאתי כן. ומיהו משמע דאף לדעת הני רבוותא אם לא חזם אלא מקדש השבת דיצא וכן דעת בעל ספר כנסת הגדולה [הגה"ט], ועיין לקמן בסימן תפ"ז סעיף א' [ופרי חדש שם ד"ה וחזתם]:

הפעם שמניחים מוסף שבת ואומרים אתה יצרת, מפני שבמוסף שבת לא יפול בו עירוב שבת וראש חודש, שלטי הגבורים בפרק כמה מדליקין [על המרדכי שבת עמוד עא אות ג]. האומרים אחר וכיום השבת זה קרבן מוסף שבת ובמוסף ראש חודש נאמר ובראשי חודשיכם טועים והוי הפסקה, ספר צידה לדרך [מאמר ד כלל ב סוף פרק יא]. ומצאתי כתוב¹ בשם ספר תניא [סימן לד סוף ד"ה ומתפללין] שראוי לגעור במי שאומר כן:

סימן תכו

א מברך אשר במאמרו וכו'. הטעם שאין מברכין זמן משום דמצי לברוכי בתוך שלשים יום ואין אומרים זמן בפחות משלשים יום. גירסת הר"ף בפרק תפלת השחר [ברכות כא, א] והרמב"ם בפרק י' מהלכות ברכות [הלכה טז] ששים ושמיים לעשות רצון קוניהם² ומה"ר אברהם די בוטון ז"ל בתשובה [לחם רב] סימן א' האריך בראיות להוכיח דמאן דקאמר הכי לא משתבש, ובספר ערוגת הבשם פרק כ"א כתב שיו"ד קוניהם הוי תמורת הא למד הפועל כמו בורא שמים ונוטיהם [ישעיה מכ, ה] וכן עיקר על דרך הדקדוק. ואם זכית להבין קרא דכתיב בקהלת [יב, א] וזכור את בוראיך מלא כיו"ד בין תבין את אשר לפניך:

ומה שכתב [בהנה] בעת שהלבנה זורחת. פירוש שתהא זריחתה ניכרת על גבי קרקע, שלטי הגבורים בפרק אלו דברים [על המרדכי ברכות רמז קפט אות א]:

אין לעמוד תחת הגג אלא בחצר או ברחוב [שלטי הגבורים] שם. וכתב הב"ח [עמוד רפד] דהא מברכים אלא במקום מגולה היינו דוקא היכא דאפשר, אבל מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ אי נמי כששורים בתוך הגנים יכול לקדש בביתו דרך חלון או פתח: אם יש מסך מבדיל כל שהוא מכיר דברים הניכרים לאור הלבנה מצי מברך, והוא הדין לענין העבים אם הוא עב אינו מברך ואם הוא דק וקלוש מברך, ואם התחיל לברך וכסה הענן גומר הברכה. כנסת הגדולה [הגה"ט] בשם רדב"ז [סימן שמא]:

סומא חייב בברכת הלבנה. רש"ל בתשובה סימן ע"ז וכן הוא עיקר, ודלא כהריק"ש [ערך לחם סעיף א] דפליג: L

יחיד יכול לברך ברכת הלבנה מדלא מני לה בפרק הקורא עומד [מגילה כג, ב] בהני מילי דליתנהו בפחות מעשרה:

ג יש ללבוש בגדים נאים. כן כתוב בתרומת הדשן בסימן ל"ה וכן כתוב [כשלטי הגבורים] סביב המרדכי בפרק אלו דברים [שם]

ומה שכתב [בהנה] אין מקדשין הלבנה קודם תשעה באב. כתב הריק"ש [ערך לחם ד"ה בחודש] הטעם משום שמחה שכבר עבר הצום ונסו יגון ואנחה:

ומה שכתב [שם] אבל לא במוצאי תשעה באב. בספר כנסת הגדולה [הגב"י] חלק בזה שיברכו במוצאי תשעה באב וכן נוהגים במקומות הללו [ירושלים חברון וקושטנינא], אלא שצריך לזהור שלא לברך בלא מנעל:

ומה שכתב [שם] ואין מקדשין אותה במוצאי שבת שה"ל בו יום טוב. יש מפרשים הטעם משום דשמא יש תחומין למעלה מעשרה והוי כאלו הלך להקביל חוץ לתחום, ומה שנראה נכון בזה דכבוד שבת כלה מלכתא וקדושת יום טוב עדיף לן ואין מערכין שמחה בשמחה וכן כתב הרמ"ע [מפאנן] בסימן ע"ח. ומיהו אם לא נראת הלבנה בח' ניסן ובה' תשרי עד ט"ו לחודש פשיטא דמברכין וכן כתוב בספר בי"ח [עמוד רפג דבור ראשון; שו"ת סימן פ]:

ומה שכתב ותול"ה עיניו כו'. כתב בספר שיירי כנסת הגדולה [הנה"ט] אות ה' ששמע בשם ספר חרדים³ שלא יביט בה כי אם בשעת הברכה בלבד ואח"כ אסור להביט בה כמו שמסתכל בקשת:

עיקר הגירסא סימן טוב תהי לכל ישראל. יש שאומרים שאין לומר כשם שאנו מרקדים מפני שהוא פועל יוצא לאחרים אלא רוקדים, ואין צריך, שלפי שמשוררים ומזמרים לפני הרוקד ועל ידי כך הוא מרקד לפיכך נקוט האי לישנא:

ומה שכתב [בהנה] שלש פעמים שלום עליך. הטעם לפי שקלל ואמר תפול עליהם אימתה ופחד ראוי לומר לחבירו לא עליך כי אם שלום, מטעם משה סימן תק"מ:

ומה שכתב [שם] ונוהגין לומר דוד מלך ישראל חי וקיים. יש סמך לזה בפרק ב' דראש השנה [כה, א] דאמר ליה רבי לרבי חייא זיל לעינן טב וקדושיה ליתתא ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים, ופירש רש"י [ד"ה] דוד מלך ישראל נמשל ללבנה שנאמר בו [תהלים פט, לו-לה] כסאו כשמש נגדי כירח יכון עולם:

ג ולא ששה עשר בכלל. כן עיקר והטעם שכיון שעברו ט"ו יום חולכת הלך וחסור ואין כאן חידוש, כדקיימא לן [ראש השנה שם] דאין חדשה של לבנה פחות מכ"ט יום וחצי ותשצ"ג חלקים וכמו שכתב הב"י [עמוד רפג ד"ה ומ"ש] בשם תשובה אשכנזית [שו"ת מהרי"ל סימן יט]⁴ ובכסף משנה בפרק י' מהלכות ברכות [הלכה יז] בשם הר"ר מנוח [שם], ולאפוקי משיירי כנסת הגדולה [הגה"ט אות ב] שכתב בשם הלמידי [הרי"ף] [הרבינו פרץ] והרב המאירי⁵ דאפילו י"ו בכלל ואינו מחזור:

ד עד שיעברו שבעה ימים וכו'. כן כתב הב"י [סוף עמוד רפד] בשם [הרי"ף גיא'] [הר"י גיקטיליא]. ותמהני דהא בגמרא בסוף פרק היו בודקין [סנהדרין מא, ב] אמרינן עד מתי מברכים אמר רב יהודה עד שבעה נהרדעי אמרי עד ששה עשר, אלמא דקודם שבעה מברכים, דהא מילתא דפשיטא דנהרדעי לא פליגי בתרתי אדרב יהודה אלא בהמשך זמן הברכה אבל בהתחלה מדרבי יהודה נשמע לנהרדעי. וזה שנים שכתובה אצלי ראיה זו וכעת מצאתיה בספר בי"ח [עמוד רפג ד"ה וכתב] ושכן קבל מרבותיו לקדש אחר שלשה ימים וכדברי הרב רבינו יונה [ברכות כא, א ד"ה נהרדעין] שהביא הב"י [שם ד"ה גרסינן], וכן כתוב בספר צידה לדרך [מאמר ד כלל ב פרק יב]. דאע"פ שמדברי הרמב"ם בפרק י' מהלכות ברכות ושם שכתב אם

⑧
Luria, Solomon ben Jehiel

שאלות ותשובות מהרש"ל

אשר השיב בהלכה לכל שואל
רבינו הגדול הגאון האמיתי רשכבה"ג המאיר עיני ישראל
בתורתו ובחכמתו עמוד ההוראה אשר כל בית ישראל נשען
עליו ומפיו אנו חיים

מרנא ורבנא

שלמה ברבינו יחיאל ממשפחת לוריא זצ"ל

נדפס בראשונה בשנת שלה בלובלין

סודר מחדש בהגהה מדוייקת
בתיקוני רוב הטעויות על פי המהדורה הראשונה
שהיא המתוקנת משאר המהדורות שיש בהם שיבושים רבים
בפענות ראשי התיבות, חלוקה חדשה לקטעים עם מראי מקומות,
בתוספת מפתחות על הש"ס והרמב"ם
ומפתח נושאים מורחב

נדפס מחדש ברוב פאר והדר

הוצאת יחדיו

עיה"ק ירושלים
כסלו התשנ"ג

סימן עז

← **שאלני** סומא אחד אי חייב בנרות חנוכה או לא, די ש פנים לחייבו הואיל ונרות חנוכה לא ליהנות ניתנו, ואין מברכין עליהן לראותן אלא להדליק, וגם ק"ל [שנת כב ע"ב] דהדלקה עושה מצוה, או נימא מאחר שהוא אינו בכלל פרסום הנס שהרי אינו רואה בהן גם לאחרים אינו חייב לפרסמה, ואינו דומה למה ששנינו במגילה [כד ע"א] והכי ק"ל שסומא אפילו לא ראה מאורות מימיו פורס על שמע ומברך יוצר המאורות, שאני התם דקאי אבריאת אורו של הקב"ה שברא בעולמו ואף הוא נהנה מן האור בעבור שאחרין רואין אותו ומוליכין אותו למקום חפצו, וכן שאר תשמישין וכדאייתי לשם מעשה בסומא אחד כו', אבל הני נרות שאינן ליהנות אלא לראותן לפרסם הנס והך גברא לאו בר ראות הוא לא.

תשובה אם הוא בבית שאחרים דולקים ויכול להשתתף בפרוטה ויברכו עליו, הוא עדיף. וכן אם יש לו אשה אם כן אשה דולקת עליו, אבל אין לו אשה ויש לו בית צריך הוא להדליק על ידי סיוע של אחר, ונהי דהוא לאו בר ראייה הוא לא גרע ממצות ציצית דכתיב וראיתם אותו, ותלוי הכל בראייה ומשום הכי ממעטי כסות לילה, אפילו הכי סומא חייב בה מריבוי של תכסה בה, כדאייתא בפ"ק דקידושין [מנחות דף מ"ג ע"א] ושם שואל מה ראייה כו', ומשני מרבה אני הסומא שהוא אינו רואה אבל אחרים רואים אותו כו', והא התם דלא מהני ראייה דידהו לגבי דידיה בעניין ראות ציצית, אפילו הכי לא מיפטר מן אותה מצוה כל שכן נרות חנוכה שלא מיפטר מהן, שהרי אחרים רואין אותו והוא עושה בהן מצוה פרסום לאחרים הרואין שהוא חייב בהן. ואין לומר שאני התם דחייב בהן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אבל מן התורה פטור מכל המצות אלא שהחכמים חייבוהו במצות כדי שלא יראה כגוי והוא הדין אם יפטר מן הציצית יראה כגוי אבל הכא גבי נרות אפילו אינו מדליק אינו נראה כגוי בעבור זה, ועוד הרואה אומר בודאי הדליקו עליו במקום אחר בפרט מאחר שהוא סומא ולעולם אינו צריך להדליק ולא להשתתף, זה אינו דהא דווקא ר' יהודה הוא דסבר סומא פטור מכל המצות [בבא קמא פו ע"א], אבל אין הלכה כר"י כמו שכתבתי בפרק החובל, ואם כן חייב מן התורה בכל המצות וכן בציצית מכח ריבוי דאשר תכסה בה.

ומה שכתבו התוספות והרא"ש בפ"ק דקידושין דמחייבין לסומא במצות מדרבנן כדי שלא יהיה כגוי, לא כתבו לזה אלא אליבא דרב יוסף שבקש שיהיה הלכה כר' יהודה, ואם כן איך יעשה עם כל הברכות אלא חייב בהן מדרבנן כדי שלא ידמה לגוי, ואין לומר אמאי נילף מציצית נילף ממה שפטור מראייה משום דכתיב יראה וקרינן ביה יראה ולא נחייבו במה שאחרים רואין אותו וגם בכלל יראה לשכינה, שאני התם שעיקר המצוה שיראה בית הבחירה ומקום העבודה ויבא אל השם בעולת ראייה ג' פעמים בשנה, וזה אי אפשר לו לראות אם כן נפל המצוה בכללו שהרי לא היה עליו אלא עולת ראייה, מה שאין כן בשאר מצות אעפ"י שגם כן תלויין בראייה, מכל מקום פועל שלהן דהיינו המצוה לא נתבטל אף שבטל הטעם ומשום הכי אינו קשה גם כן מבורא מאורי האש, שפסק ראבי"ה בפ"ב דמגילה שאינו מברך משום דהמצוה אינה תלויה בהנאה לחוד, אלא דווקא בראייה עם ההנאה. כדקתני התם אין מברכין עד שיראה השלהבת וישתמש לאורה וזו היא הפועל שלה, ודווקא ברכת מאורי האש אבל ברכת הלבנה נראה לי דיכול שפיר לברך אף שאמרו גם כן בה עד שיאותו לאורה, מכל מקום לא

אמרו שהוא יראה לאורה אלא שהעולם יאותו לאורה, כי ברכה זו על בריאת עולמו וחידושו קאי ודומה לסומא שיכול לברך יוצר המאורות, הנראה בעיני כתבתי.

דברי שלמה בן מהר"ר יחיאל לוריא ז"ל ה"ה הנקרא שר יצחק

סימן עח

שאלה מי שזמן אורחים ליום ראשון של חול המועד שחל בשבת ורוצה לשחוט ביום ששי שהוא י"ט לצורך שבת, ואומר שעשה עירוב תבשילין אי שרי או לא.

תשובה יראה דבכהאי גונא אסור לשחוט, אף שבכל י"ט אינני נוהג לשחוט ולא ראיתי נוהג אלא מן הבלעים ואיסטניסים, ואין כח בידי למחות אף שהיה ראוי למחות כי יש לחוש להשחזת הסכין, כמו שאסרו לראות סכין לע"ה מהאי טעמא וגם אין הכל בקיאים בדיני מוקצה ויבא לכסות בעפר שאינו מוכן, אלא שאינן נשמעין בזה ואמרו שכך ראו מאבותיהם, וזו היא עיקר שמחת י"ט שלהם, אכן בכהאי גונא שהוא מכין מי"ט לשבת אסור ועירוב תבשילין לא מהני אלא למי שהתנה להדיא כמו שכתב האשיר"י, והוא מן התוס' [ביצה כב ע"א, ד"ה ומדליקין] וז"ל מדקאמר ומדליקין לו את. הנר משמע מי שלא ערב אף להדליק אסור ומדליקין לו את הנר דקאמר היינו נר אחד כמו פת אחת וקיתון אחד אעפ"י שלא פירש כן, לכן נהגו כשמניחין עירוב לומר לאפויי ולבשולי ולאדלוקי ולאטמוני ע"כ. ובנוסח עירוב תבשילין אתה רואה שנוהגין כמותו ותופסין דבריו עיקר, ואל תשגיח במה שכתב הרא"ש בתשובה שאינו יכול לשחוט מי"ט ראשון לשבת, היכא שהניחו על תנאי אלא ישחוט בי"ט שהוא ששי בשבת אלמא מותר לשחוט כשהניח על תנאי, אין זו ראייה דהוא כתב לפי אותו שמתירין כל המלאכות על ידי מה שאומר לאפויי ולבשולי כדעת הרי"ף וסייעתו, ולא בא באותו תשובה אלא לפסוק שאסור לשחוט בי"ט ראשון אבל לדעת החולקים על הרי"ף וסוברים כל מה שלא הותנה בפירוש אסור לעשות בי"ט לשבת, אם כן פשיטא שאסור לשחוט.

ועוד אפשר שהרא"ש מיירי היכא שהתנה להדיא בע"ת ולשחוט דשרי לד"ה, ואין לטעות ולומר שבמה שאומר ולמעבד כל צרכנא כולל כל דבר, ומכל מקום צריך לומר לאפויי ולבשולי שהוא עיקר העירוב שנתקן על פי הפסוק אשר תאפו אפו ואשר תבשלו בשלו, ועל זה סמכו ליקח ב' מינים אפוי ומבושל לאפות על האפוי ולבשל על המבושל, זה אינו שהרי הה"ג כתבו למיפא ולבשולי ולמעבד כל צרכנא ולאדלוקי, וכל שכן לנוסח הטור שהזכיר להדיא, ולמעבד כל צרכנא וגם לאטמוני שהוא ממש כמו בישול, ואפילו הכי צריך להזכירו להדיא ולא אמרינן שכלל בלמעבד כל צרכנא כל שכן שחיטה.

סימן עט

הדר ישראל וגאונו מלכי ואדוני מראהו ועינו גדול בישראל שמו במעלות אשר לשלמה, הלא הוא כבוד קדושת מרנא ורבנא ר"ג, ומשום הכי מהר"ר שלמה יצ"ו, אשאלך והודיעני נא

שו"ת הרדב"ז

חלק ראשון

זקוקין דנורא דנפקי מפום ממלל רכרבין ה"ה האשל הגדול אשר ברמה, מרנא ורבנא איש אלהים נורא, הגאון הקדוש, אור הכהיר, המאיר ומוהיר עיני חכמים בהלכה

רבינו הגדול דוד ן' זמרא זלה"ה

[רבו של רבינו בצלאל אשכנזי בעל שיטה מקובצת ורכיה של מרן קודש הקדשים רבינו האר"י זלה"ה זי"ע]

ראש לגולת אריאל כי ממנו תוצאות חיים. נחל נובע מקור החכמה לתורה ולתעודה. לחמו נתן, מימי נאמנים לתת לכל שואל. ולהורות לכל בני ישראל היה אור כשמש זורת על מימי התורה, נהרי הנמצא, יאורי הקבלה, ואגמי המדרשים והיה קודש קדשים.

רבינו הרדב"ז ז"ל היה מיוצאי ספרד והיה משיבת הנגיד רבינו יצחק הכהן שולאל [כמ"ש בתשובותיו סי' תרמ"ד] היבר שלשת אלפים תשובות. וספר יקר תפארת על הרמב"ם בכל מקום שלא נמצא מגיד משנה. וס' מגן דוד עפ"י א"ב ע"ד האמת. וס' מצודות דוד טעמי המצות ע"ד האמת. וס' מכתם לדוד פי' שה"ש ע"ד האמת. וס' דברי דוד על אהע"ו הנדפס בצירוף ס' הון יוסף לנכדו הר"ר יוסף זאמירו ז"ל:

ו"ל הר"ר יצחק עקריש בהקדמתו לשה"ש הנדפס בקושמניא, שהיה מגלות ספרד והיה עשר שנים בבית הרדב"ז. ויצא יצחק לשוח לספר מגדולת הרדב"ז אשר ראו עיניו. שהיה לו כתר תורה, לאור פלפולו ולבו החולקים בחושך ותשובותיו לכל שואל מכל העולם. ובביתו ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד. וכתר העושר אוצרות מרגליות ותרשים וספיר. וכתר שם טוב עולה על גביהן. ושפט את ישראל במצרים ארבעים שנה, ובירושלים ובצפת עשרים שנה. פניו כפני הארי אין לפניו לא עולה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד. לפניו יכרעו שרים נדיבים וישתתוו. ורוח ה' גוססה בו, והלך לעיה"ק ירושלים ת"ו לחאות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כי קדוש הוא כמלאך ה'. ולא הונח לו מרוב המם המושל עליו. והלך לעיה"ק צפת ת"ו ושם היתה מנוחתו כבוד זי"ע.

נדפס לראשונה בליוורנו [שנת תי"ב] ע"י הרב הגדול מוה' אברהם גדלי' בעל ברית אברהם על הילקוש שמעוני. ואח"כ מחמת העדר מציאותם נדפסו עוד הפעם בסדילקאוו שנת תקצ"ו בחמישה חלקים, אח"כ נדפסו מחדש בווארשא שנת תרמ"ב ע"י המ' הר"ר אהרן וואלדען.

ועכשיו פנים חדשות באו לכאן- הנדפס בסדר חדש מהחל ועד גמירא, באותיות מאירות עיניים, בתיקון אלפי מעויות שנשתרבבו כמשך השנים, בהכנסת כל ההשמטות מכל הדפוסים למקומם, ובהוספת מאות תשובות חדשות מכתבי ידות אשר עין הדפוס לא שופתם, ואחרון חביב סידור המפתחות בכל חלק על מכונו הראוי.

נדפס בירושלים עיה"ק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושישים וארבע ליצירה

בשאלת רבינו דוד הנביא ע"ה דקאמר ולא בא בפי בשר
 ואמר משום רבי נתן שלא אכלתי מבהמה
 הורמו מתנותיה ובפרק בני העיר נמי אמרינן
 שאין תלמידיו לר' פרידא במה הארכת ימים וכו'
 לא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה כ"ש
 המתנות עצמן אסור לקנותן הקונה אותן מחזיק
 עוברי עבירה דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב
 כתב הרמב"ם ז"ל והקונה אותם אעפ"י שאינו
 מותר לאוכלן ע"כ. ובפירוש המשניות החמיר
 עיין עלה. גם מהתוספתא השנויה בחולין
 שאין לקנותן והביאה רמב"ם ז"ל בפרק הנוכר
 המשלח בשר לחבירו והיו בו מתנות אינו
 חושש שמא עבר זה וגזלה מוכח טעמא דלא ידיע
 גזל אותם אם לא דאחזוק אינשי בגזלני מספק
 מחזיקין ותלינן בגונוי דהיתירא או שמא מעכו"ם
 או מכתן או שותף לעכו"ם או לכהן הוא
 גונוי אחרני אבל אי ידע דגזל אותם המוכר הלוקח
 חושש לעצמו ולא יקבל והדבר מוכרח מעצמו דמידי
 מחזיק ומסייע ידי עוברי עבירה לא נפיק דאסור
 לקנות דבר גזול וזה ברור. א"כ מעתה ראוי להשתדל
 ולהרים מכשול מלפני המוכרים והקונים ואעפ"י
 שדברים אלו שכתבתי פשוטים הם בעיני להיות כי
 דעתי כי יש מפקקים בדבר בטענות חלושות
 לע"ד וגם כי מנהג זה כפי הנראה הנהיגו אותו
 על פי חכם או חכמים לכך כתבתי וביררתי הדברים
 ולא רציתי להאריך ולהביא ראיות עוד כי לע"ד
 האריכות בזה מותר וגם כי ספרי כעת אינם אתי
 והנראה לע"ד כתבתי. כל זה כתב החכם כה"ר
 יוסף קורקוס חברין:

נתינה וכן כתב חכם גדול מקובל שמו רבינו יעקב
 שהיה שואל שאלות מן השמים ואמרו שהוא ר"ת
 וז"ל ועוד שאלתי על מתנות כהונה הם הזרוע
 והלחיים והקבה שהוב העולם אין חוששין עליהם
 ליתנם לכהנים לא הם ולא דמיהן אם יש איסור
 ונדנדור עבירה בזה או אם יש לסמוך על אותם
 המפרשים שנהגו העם כר' אלעאי בראשית הגז
 וה"ה למתנות כהונה. והשיבו קום לך למה אתה
 נופל על פניך חטא ישראל באמרם שלחן ה' מגועל
 הוא וניבו נבוה אכלו והנורע והלחיים והקבה מכ"ד
 מתנות כהונה הם כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו
 ע"כ הרי לך בהדיא כי לא נסתפק אלא מפני שלא
 היו נותנין כלל לא הן ולא דמיהן אבל אם היו
 נותנין דמיהן לא היה מסתפק כלל:

סימן שמא

שאלת ממני אודיעך דעתי אם מברכין על
הלבנה בזמן שיש מסך מבדיל בינו
לבינה וכן בזמן שיש שם עבים:

תשובה מנא אמינא לה דתנן אין מברכין על
 האור עד שיאותו לאורו וכמה אמר עולא
 עד שיכיר בין סלע לפונדיון לענין ברכת הלבנה
 נמי אם המסך הוא דק וקלוש שעובר ממנו אור
 הלבנה עד שהוא נהנה ממנו ויוכל להכיר בין סלע
 לפונדיון וזולתו מן הדברים שהם ניכרים לאור
 הלבנה אז ודאי יכול לברך עליה. ואם המסך הוא
 גס ואין נהנה מאור הלבנה אין לברך והוי ברכה
 לבטלה וה"ה לענין הענן אם הוא עב אין מברך
 ואם הוא קלוש ודק מברך. ואם התחיל לברך וכסתה
 הענן גומר הברכה. וא"ת הלא על מנהגו של עולם
 הוא מברך ואפילו שלא יהנה מאורה מה בכך. הא
 ליתא דהא א"ר יהודה הרואה לבנה בחדושה אומר
 ברוך וכו': ותו גרסינן במסכת סופרים אין מברכין
 על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדי
 נאים ותולה עיניו כנגדה ומישר רגליו ומברך הרי
 בהדיא שצריך להביט בה ומזה הטעם אמרו
 הראשונים שאם הוא חושש שמא במוצאי שבת
 יהיה מעונן ויעבור זמן הברכה יכול להקדים הברכה
 בשאר לילות אע"פ שאין הברכה כתקנה ואמרו על

אבל מוטל עלי לקיים המנהג ואומר, דסמכו להם
 על בעל ההלכות שכתב וז"ל ואי ניחא לכהן
 למשקל בישראל חלופי מתנות הרשות בידו עכ"ל
 ומינה נמי דאי ניחא ליה למשקל דמייהו הרשות
 בידו דמה לי הן ומה לי דמיהן ומינה נמי דאי
 ניחא ליה למשקל פחות כדי שיהיה רגיל אצלו
 הרשות בידו וכל אותם סוגיות דמשמע מנייהו דבעי
 נתינה ממש ה"מ היכא דלא ניחא ליה או דלא
 ידעינן אי ניחא ליה או לא אבל אי איתיה קמן
 ואמר דניחא ליה בדמיהן הרשות בידו ויצא ידי

נמי הרי
 ללולולי
 ת בפרק
 כהונה
 וין דלא
 ות אתה
 וי ואתה
 כל הנה
 צה כהן
 לישאל
 כי היכי
 נור כיון
 בע זזה
 אין שלא
 החמירה
 בתרומה
 וחרדל
 לם אין
 וטה או
 ננו להם
 ל כדינן
 מן ח"ו
 הרואים
 וטה או
 ממכסי
 זול ח"ו
 ביהינו
 ז לקיים
 כהונה
 שר רוח
 ע הזה.
 ח היא
 ונה לא
 על גב
 ות לחד
 ו לדעת
 א ליכא
 אשכחן

מור"ם כשהיה מקדים לברך בחול חדי שלא יעבור הזמן שהוא י"ו בחדש היה לובש סרבל מכובד שהיה לו והכי איתא בהגהה במיימוני וזה פשוט והנראה לע"ד כתבתי:

סימן שמב

שאלת ממני אם מותר ליכנס בבית הכסא מתוך הלכה שאינה פסוקה דאיכא למיחש דילמא יהרהר וק"ל הרהור אסור בבית הכסא:

תשובה דבר זה נשאל מלפני רבינו ישראל ז"ל והראה פנים להיתר ולבסוף העלה הדבר בצ"ע משום הא דאמרינן פרק מי שמת אמר רב הונא ת"ח אסור לעמוד במבואות המטונפים מפני שאי אפשר לו בלא הרהור תורה ע"ש סימן מ"א. ואני ק"ל טובא בשלמא לבית המרחץ יש מקום שאלה אבל בית הכסא הרי שדוחק אותו הטבע וההלכה לא נפסקה מה יעשה אלא ודאי אין בזה קפידיא ומותר שכיון שהדבר ברור שהוא אסור יסירם מלבו ולא יהרהר בד"ת: וההיא דרב הונא לא קשיא דאסור לעמוד קאמר כלומר זמן מרובה ולא אמר אסור לעבור לפי שאי אפשר לו לעמוד זמן מרובה בלא הרהורי תורה. ותו דמבואות המטונפים אין פירושו שרואה את הטינוף לפניו אלא שדרכם להיות מטונפים ולפי שהדבר ספק איכא למיחש שמא לא יסירם מלבו אבל בית הכסא ובית המרחץ שהאיסור ברור יעמוד ויכריח עצמו ויסירם מלבו עד אחר שעה. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן שמג

שאלת ממני אודיעך על מה שמכחו אלו הבאים מארץ תוגרמה שמשליכים הטלית על כתפיהם ואין מכסים בו הראש:

תשובה שמכחו על בעל העטור ז"ל שכתב דלא בעינן כולי האי אלא כדרך בני אדם שמתכסין בכסותם ועוסקין במלאכתם פעמים בכסוי הראש ופעמים בגילוי הראש ע"כ. ואין לסמוך על בעל העטור בזה חזא שהרי הגאונים ז"ל שכל דבריהם הם דברי קבלה אמרו שצריך כעטיפת העכו"ם שהיא עטיפה גמורה. ותו מלשון הברכה

נלמוד להעטוף ולדברי בעל העטור היה ראוי שיתקנו להתכסות בציצית: ותו שהרי הטור שהפך דברי העטור כתב ומכסה ראשו שלא בגילוי הראש ע"כ ותו כיון דשיעור הטלית כדי שיתכסה בו ראשו ורובו משמע שצריך לכסות הראש להשליך על הכתפים לבד במתכסה רוב גופו קטן הוא סגי. ותו דאיתא במדרש תילים על כל עצמותי תאמרנה אמר דוד הע"ה אני משפוח בכל איברי ומקיים בהם המצות בראשי אני כופף וכו' בצוארי עטיפת ציצית וכו' ואם משליך אותי על הכתפים אין כאן עטיפה בצואר ומזה המה שסמכו לאחוז הציצית בידו השמאלית כנגד צומו ק"ש והכי איתא בהגהה במיימוני בסוף הלכות ציצית. ותו דק"ל דאע"ג דישי לו ציצית בבגדו צריך שיעשה לו טלית להעטוף בו בשעת התפילה וכן נהגו כל ישראל ואם הוא להשליכו על כתפו הרי כבר יש לו בגד אחרת מצוייצת אלא ודאי הדבר ברור שצריך לכסות בו ראשו וכן נהגו בכל גלילות ישראל ומנהג אבותינו תורה היא. והנראה לע"ד כתבתי:

סימן שמד

שאלת מגי על ענין עיקרי הדת על איזה חשבון אני מסכים על הרמב"ם ז"ל או על הרב בן חסדאי או על חשבון ר' יוסף אלבא
תשובה אין דעתי מסכמת לשום לתורתנו התמימה שום עיקר לפי שכולה עיקר מפי הגבורה וארו"ל כל האמר כל התורה כולה מן השמים חזק מפסוק א' וכו' וא"כ כל מצוה ומצוה היא עיקר ופנה ויש לך מצוה קלה ויש לה טעם וסוד אשר לא נשיגהו וא"כ אין נאמר שזו טפילה ואחרת היא עיקר: כללות הדברים יפה כתב בזה ר' יצחק אברבנאל ז"ל בספר ראש אמנה ע"ש כי הוא האריך והרחיב הדבור והשיב על הראשונים וכן הוא דעתו שהתורה כל פרטיה ודקדוקיה כל א' מהם עיקר ויסוד ופנה והמכחיש אותו נקרא כופר ואין לו חלק לעו"ה: ומזה הטעם אם אנסוהו לעבור על על אחת מכל מצות האמורות בתורה כאמרם שלא צוה הקב"ה עליה או שהיתה לזמן מה וכבר נתבטלה

יהיה ואל יעבור ולא אמרינן יעבור פשוט אומרים לו חלל שבת לעבור ו הרי"א ז"ל ולמד ממנה שאם או להע"ה העכו"ם אע"פ שאינם עוב יעבור. והנראה לע"ד

סימן שמה

שאלת על ראובן שלוח משמ ודאקנה ושעבד לו מטל פאשר נהגו בכל השטרות בזמן מלוי וכתב לו גם כן דקנאי וד מטלטלי אגב מקרקעי וקנה ומכר ליהודה ושוב העני א תרבות לטרוף המטלטלין ואת"ל שמעון או לוי

השובה מדינא דגמרא כיון די אגב מקרקעי חזור

פקקעות לענין שיגבה אותם ו הורש או ממקבל המתנה וכיון נפסים אלא אחר שנשתעבד לש בשוה מוציאין מיהודה וחולקין קנה ולוה וחזר ולוה וקנה כ נשתעבד לשמעון לבדו ומה שקו לשניהם שאם לא יספיקו לחובו עם לוי במה שקנה לבסוף וזו ראינו ולא שמענו מימינו באו מטלטלין ממי שקנה אותם י לכתובת אשה ומשום תקנת הלק שתקנו מפני תקנת השוק כמו אתה אומר כן אין אדם קונה מ היום או למחר יוצאו ממני ו חששו לזה בקרקעות משום ליכנס בספק זה כדי לזכות בקו מנהג הארץ הזאת שלא ראינו ואחריות בקניית המטלטלין א יודעים שכותבים בכל השטרות אגב מקרקעי ואי איתא דאית ג ראוי שיחושנו להפסד: ואע"פ בכתובה שאם אי אפשר לבו

סדור היעב"ץ

עמודי שמים

בית יעקב

נוסח אשכנז

חלק ראשון

שחיבר הרב הגאון החסיד המקובל בוצינא קדישא מוהר"ר

יעקב מעמדין

בן לאותו צדיק הגאון הגדול מופת הדור רבן של כל בני הגולה נזר החכמים

החכם צבי זללה"ה

בדרך הנגלה והסוד כוונות והנהגות האר"י ז"ל. עם הדינים השייכים לחפלה והעמיד בית אל על עמודי. עמודי שמים. בסדר נאה. עם הנהגות ישנות הנצרכות דבר יום ביומו. וכירך לנו סדר עבודת המקדש מחוורת כשלמה חדשה. על פי דרך הדקדוק. קולע אל השערה בעיני גמורה. כדורה ושמורה:

מהדורה חדשה ושלמה עם עשר הוספות

(א) שבה יובחנו מה הם דברי היעב"ץ זצ"ל באותיות ניכרות כאלו. ומה הם ההוספות שנדפסו במהדורת "בית יעקב" באותיות ניכרות כאלו. (ב) הוספות רבות ותיקונים מכתב יד המחבר זצ"ל שכוללים ספר שלם שערך רבנו המחבר בעצמו. היוצאים לאור במהדורה זו לראשונה ומשובצים כל הוספה במקומה באותיות ניכרות כאלו. (ג) בתוספת מראי מקומות לאלפים. (ד) הגהה מדפוס ראשון. (ה) מערכת מפתחות המסבירות את צורת מבנה הסדור. (ו) מערכת מפתחות לכל שמות חלקי הסדור בסדר אלפא ביתא. (ז) מפתח לשמות הקודש וגימטרייתיהם. (ח) רשימת ספרי המחבר וחלקיהם. (ט) הלכות ברית מילה ופדיון הבן. ועוד. מהחלק השלישי של הסדור "מגדל עז". (י) עם פסקי משנה ברורה. בעריכה חדשה מוגהת מדפוס ראשון עם דיבורי המתחיל ובאותיות מאירות.

וראה עורב"אחרית דבר" בסוף חלק שני

ערכתי וסדרתי בעזרת השם יתברך

יוסף שלום הלוי וינפלד

שנת תשנ"ד לפ"ק

הוצאת ספרים אשכול ירושלים עיר הקודש תובכ"א

ט. טור בשם הראשונים: רכו א. נכרות מ"ג [ע"פ]:

ב. מרדכי שם [קמח] הגהות מיימוניות [נכרות פ"י אות טו]:

כ. טול:

רכז א. נכרות נ"ד [ע"פ] ונ"ח [ע"פ]:

ב. חוספות [שם] נ"ג, א ד"ה על שם הירושלמי [שם פ"ט הלכה ט]:

ג. שם נ"ט [ע"פ] לאוקימחא דנחא כפי פירושו המוספות [שם ד"ה רנ"א] והר"י [שם מג. ט] והרמב"ם [נכרות י. ד] והרא"ש [שם פ"ט סימן יג]:

ד. ירושלמי שם לפירוש רבינו יונה [שם מג. ד ד"ה א] שם רבינו חננאל והרא"ש [שם]:

ה. ירושלמי שם וכתבו הרא"ש [שם] והטור: רכז א. נכרות נ"ד [ע"פ]:

ב. שם וכרמי יהודה הרמב"ם נכרות י. מהלכות נכרות [הלכה טו]:

ג. חוספות שם [ד"ה על] והמרדכי [שם רמז יז]:

ד. נ"י סוף ד"ה ומה] ממשעמות הגמרא [שם] דף נ"ט [ע"פ] וה"ש שם ד"ה אגשאל]:

עשרת זקנים

רכז א. על ימים ונהרות ברי. ולא לבר בפנים אחד צריך לברך כן, אלא אפילו כל שלשים יום, כן הוא בטור:

הגהות והערות

רכז א. עיין סימן רכ"ה [ע"פ] ב' (ג"פ) (ב' בברי יוסף אות ג כחז דעל דרך האמת שיהא דוקא לזמי יוסף):

רכז א. תוס' ע"פ האליה רנה שם:

ב. עיין סימן ר"י [ע"פ] ח' עיין תמים דעיס סימן ר"ח [כן הוא תמים דעיס דפו"ר, ולפינו הוא נכסות הראשונים על הר"י נכרות מג. כ אות א]:

התמים דעיס מ"זין דפו"ר נכסות הקודם, אך ממשעמות הרבנים נראה כי מקומו כאן:

ג. דענינו כתוב כן בדברי תמודות שם פטו ע אות מ':

ומכל מקום נראה לדוקא להסמכל כי ביומר ולהסבון כללמו ודמותו אסור, אבל ראה צלמא מותר, וכמו שכתוב ר"ש סימן רכ"ט עיין שם ובצ"ח יוסף [ד"ה ואסור להסמכל]. ואסור לומר "כמה נאה כומי זה [עבודה זרה ב. ה]

אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שכבה לו בעולמו ו ואינו מברך עליהם אלא בפעם ראשונה ולא יותר לא עליהם ולא על אחרים אלא אם כן היו נאים מהם:

סימן רכו

הרואה פרחי האילן מה מברך. ובו סעיף אחר:

א. ה' היוצא " בימי ניסן" וראה אילנות [כ] שמוציאין [כ] פרח אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם [כ] ואינו מברך אלא פעם אחת בכל שנה [כ] ואם איחד לברך עד אחר שגדלו הפירות לא יברך עוד:

סימן רכז

ברכת הזיקים, ובו ג' סעיפים:

א. על הזיקים והוא כמין כובש היורה כחץ בארץ השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשבת ועל רעת הארץ [כ] ועל הברקים ועל הרעמים [כ] ועל רוחות שנשבו [כ] בזעף על כל אחד מאלו אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית [כ] ואם ירצה יאמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (א) שכחו וגבורתו מלא עולם:

ב. כל זמן שלא נתפורו העבים נפטר בברכה אחת נתפורו בין ברק לבדק ובין רעם לרעם צריך לחזור ולברך:

ג. היה יושב בבית הכסא ושמע קול רעם או ראה ברק אם יכול לצאת ולברך (ב) ב תוך כדי דיבור (כ) יצא ואם לאו לא יצא:

סימן רכח

ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות, ובו ג' סעיפים:

א. על [כ] ימים ונהרות הרים וגבעות ומדברות אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית [כ] ועל [כ] הים [כ] הגדול [כ] והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים [כ] אומר ב ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

ב. לא על כל הנהרות מברך אלא על ארבעה נהרות דכתיבי בקרא [בבראשית ב. יא-יד] ג כמו חדקל ופרת [כ] והוא שראה אותם במקום ד שלא נשתנה [כ] מהלכס על ידי אדם:

ובמרדכי [שם רמז ט] כתוב כמו גיחון ופישון חידקל ופרת, ונ"ע מאי כמו דקאמר דהא ליכא אלא הני. ועוד למה לא יברכו על שאר נהרות גדולות שנבראו מששת ימי בראשית, וגם כל הפוסקים כתבו סממא נהרות ומנא להו לחלק. לכן נראה לי פשוט דכוונתם כמו שכתב הב"י [נ"ה נתן] בשם ה"ר דוד אבודרהם [עמוד דמ] וזה לשונו דדוקא נהרות המשונות כגון פרס וחדקל מנך ברכה זו עכ"ל, כלומר על כל נהרות שהן גדולות כאלו מנך, וכן דעת כל הפוסקים שכתבו סמם נהרות משמע כולו: ד ש"א נשתנה. פירוש דנמקום שחפרו ושינו מהלכס אין מנכין:

הוציאנו מן הארץ זכרון בשר
בין ירושלים

קצר
עתי
הכו
יהם
אלו
ד"ת
זרס
ילם
רם,
אוב
יח
ימי
ברי
ים
רק
לי
יין
דר
יא
תי
ע
ב'
ד
ו
ז

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

שאלות ותשובות שבות יעקב

חלק שלישי

מהרב הגאון הגדול המפורסם בחיבוריו הנפלאים
כבוד קדושת שמו

מוהר"ר יעקב רישא זצוקלה"ה

בעהמ"ח ספר חק יעקב על הלכות פסח

וספר מנחת יעקב על תורת השאת לרבינו הרמ"א ז"ל

וספר תורת השלמים וספר סולת למנחה

סודר ונערך מחדש באותיות מאירות בהגהה מדוייקת.

עיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשע"ג לפ"ק

שאלה לב

שאלה כשחל ז' אדר ביום ה' אם יש לקדש הלבנה בלילה בשביל שבו' אדר מת משה וניתן רשות ליהושע שהוא בפני הלבנה.

ומבשרין ללבנה ולישראל שעתידין להתחדש עכ"ל ובאמת מנהג זה ג"כ לא נתפשט ברוב ישראל ובכל מקום.

ואפילו הנוהגים כן היינו דוקא בתשעה באב שמבשרין לנו בשורה טובה ללבנה ולישראל שעתידין לחדש ודוד מלך ישראל חי וקיים והבו שלא להוסיף עלה גבי יהושע דמה בשורה טובה יש כאן שנסתלק משה וניתן רשות ליהושע שהוא רק בפני הלבנה עד שאמרו בש"ס אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה ומה גם שניתן כבר ליהושע רשות קודם מיתת משה ועוד מה בשורה טובה יש כאן כיון שגם יהושע כבר נסתלק עם כל הדורות הראשונים והדור יתום נשאר לפנינו ואין לנו לבדות חידושי דינים נגד השו"ע בלי ראייה מספקת וראויה לגער באותן שרוצין לעשות כן.

ועל מה ששאלתני על אחד שלא יכול להנות מאור הלבנה משום דעיניו היו מכורכים נראה לעניות דעתי שאינו רשאי לברך ולקדש הלבנה ואף על גב דמהרש"ל בתשובתו סימן ע"ז כתב דסומא חייב לקדש ולברך הלבנה היינו דוקא אם הוא ברחוב עם אחרים ואחרים רואים את הלבנה או חייב לברך אף שהוא סומא ואינו רואה אבל היכא שהוא בביתו במקום שאי אפשר לו ליהנות מאור הלבנה גם הוא מודה דאין לברך ואפילו בביתו הדין כן אלא אם כן שעומד במקום שנהנן אחרים

7 ← נשאלתי כשחל ז' אדר ביום ה' ואז היה בליל ה' נגהי יום ו' כבר עברו ימיים מיום המולד הלבנה ויש שהיו רוצים לקדש הלבנה ביום ה' שהוא ז' אדר ולא היו רוצין להמתין עד מש"ק ונותנין טעם לדבריהם כיון שביום הקודם היה מיתת משה רבינו ע"ה וניתן רשות ליהושע שהוא פני לבנה ע"כ ילמדנו רבינו אם יש לקדש אותה או נימא דאין לקדש עד מש"ק שהוא בתוך עשרה ימים למולד כמבואר בשו"ע סי' תכ"ו ע"ש.

ועוד נשאלתי ב"א שעשה לו רפואה לסגור על העין והיו עיניו מכורכים בענין שלא היה יכול לראות כלל ולא היה יכול ליהנות מאור הלבנה וגם המשמשים שהיו עמו בחדר זה לא היו יכולים ליהנות מאור הלבנה ובמוצאי שבת קידש העולם הלבנה בחצר שהוא לפני ביתו אם יכול לקדש ולברך עמהם או לא כיון דאי אפשר לו ליהנות מאור הלבנה ולא יכול לראות כלל אין רשאי לברך עמהם:

תשובה על הראשון ראשון לעניות דעתי זה הוא טעם פגום מעיקרא ולא ידעתי מאין יצא להם טעם זה ואפשר שלמדו כן ממה שכתבו איזה אחרונים על הא דאיתא בשו"ע א"ח סי' תכ"ו דאין לקדש הלבנה במוצאי ט' באב וכתב גיסי בספרו אליה זוטא על א"ח סוף סי' תקכ"א ס"ק כ"ט וז"ל ושם נחבאר לקדש במוצאי ט' באב וכ"כ בשו"ע ר"י לוריא כי בתשעה באב נולד בן דוד

יום י"ז
זיקא לא

עד ולא
כיון דאז
ב"ט י"ב
ושום הא
מע דט"ו
ש' המגן
צ"ג היא
עדיין לא
ל גדולי
ביום י"ו
ך עליהם
ומלכות
לא היה
שה בליל
שה במ"ש
ודאי אין
אתה רוצה
מרא דאתי
ת.

המ"ז בסי'
עד תענית
ומולד היה
שאחר ליל
יקרי שעה
לא מידי כן

הקטן יעקב

מאור הלבנה ועוד דהרי יש עוד זמן לקדש ועכ"פ מחויב לכון לשמוע הברכה כדי שיוכל

לענות אמן וגדול העונה אמן כן נראה לי: הקטן יעקב

שאלה לג

קושית רש"י בפסחים דף ע"א אפירש"י בסוכה דף מ"ה אהרדי
אי יו"ט אחרון חייב בשמחה.

הקשה לי חכם אחד דברי רש"י סתרי אהרדי דבסוכה דף מ"ה ע"א במתניתן ההלל והשמחה שמנה וקאמר הש"ס מה"מ דת"ר והיית אך שמח לרבות לילי אחרון י"ט של חג לשמחה ופירש"י דאתי רבי לילי י"ט אחרון שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר ושאר הלילות לא צריכי קרא דימים אפילו לילות עכ"ל רש"י ובפסחים דף ע"א איתא שם לימא מסייע ליה והיית אך שמח לרבות לילי י"ט אחרון לשמחה אתה אומר לילי י"ט אחרון או אינו אלא ליי"ט ראשון ופירש"י שם וז"ל לרבות לילי י"ט האחרון ואין שמחה אלא באכילת שלמים וי"ט האחרון גופיה לא דהא תרי פעמים שבעת ימים כתיב אבל שמיני לא:

משא"כ לילי י"ט אחרון לכך הוצרך רש"י לתרץ ולפרש דיש ביי"ט אחרון ג"כ שמחה לאחריו משום דיש ג"כ שמחה ביום כיון שק"ו הוא אם מרבינן לילי י"ט אחרון שהוא טפל ק"ו היום שהוא עיקר ומסתבר טפי לרבות ליל אחרון שיש בו שמחה לפניו ולאחריו משא"כ בליל א' שאין בו אלא שמחה לאחריו ולא לפניו.

תשובה הנה באמת לכאורה נראה הדבר תמוה בעיני מאד על רש"י מאור הגולה שיסתור דבריו עצמו הגם שמהרש"א ז"ל ר"פ לולב וערבה מצאתי שהרגיש בקושיא זו על פירש"י זו ויניחנו בקושיא.

משא"כ שם בפסחים פירש"י ז"ל לפי הס"ד בסוגיא דלכך לאו מרבינן לילי י"ט הראשון לפי שאין לו במה שישמה אבל משום טעם דאין שמחה לפניו לא משום דיש לו כנגדו שמחה לאחריו מש"ה פירש"י שם ביי"ט אחרון ליכא שמחה לאחריו כלל אבל באמת לפי מסקנא דש"ס דהא לא מרבינן י"ט ראשון הוא מטעם דאין שמחה לפניו ולא מטעם דאין לו במה שישמה ע"כ צ"ל כפירש"י בסוכה ובזה מתורץ ג"כ מה שמקשים תוס' שם בפסחים ד"ה לילי י"ט האחרון פירש"י ז"ל דווקא אבל יום השמיני לא וקשה לריב"א דהא תנן ההלל והשמחה שמונה וכו' ועוד דמאי פריך לקמן וכו' ע"ש אך לפי מה שכתבתי לא קשה מידי דרש"י לא פירש כן רק לפי הס"ד של לימא מסייע ליה אבל לפי האמת כל זה אינו וזה נראה לי ברור בכוונת רש"י ז"ל כן נראה לי:

והנה אחר עיוני לפי קט שכלי נראה לי דלא קשה מידי דבסוכה פירש"י כן לפי הסוגיא דהתם דקאי אליבא דאמת דמהאי טעמא מרבינן לילי יום טוב אחרון משום דיש שמחה לפניו משא"כ לילי י"ט ראשון דאין שמחה לפניו וקשה לי אימא איפכא מרבה אני לילי י"ט ראשון שיש שמחה לאחריו

הקטן יעקב

מאתי חורני

בנרא תקיפא סכינא
ה"ה אחי ו
המופלא ה"ה מהור
הגיעני והקשת לשאול
וח"ל בפסחים דף מ' ו
מוללין את הקדירות ב
את החומץ ואח"כ נור
אמר ר"ח ר' יהודה הי
שהעבירה מרותחין וג
נתחן חוץ מדבר שיש
לכל הוא נותן לכל מי
שני חוץ וכו' עכ"ל וב
אבעיא ליה ר' יהודא א
ולקולא או אסיפא ק
פליג ר"י ומסי' הש"ס
לכל האלפסין הוא נותן
קאי כדקתני בכרייתא
בעצמו שם ואיך פירי
אליבא דמסקנא דשמע

ובאמת לפום ריהטא
דפשוטו פש
אסיפא דסמוך ליה ק
נעלם מרש"י מסקנא ד'
כברייתא להדיא ולא
הש"ס דנהירין ליה ש
ובאורו נ

וכאשר ירדתי אל ד
רש"י ז"ל
דלכאורה קשה בסוגיא